

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Zou Ruth de wereld en werkelijkheid van Bach niet kennen? Natuurlijk. We zullen weldra weggevoerd worden op zijn wondervolle toonzetting maar de tekst liegt er niet om: de wereld is een slangenkuil vol helse liederen. Een plek waar de Boze, de Racha, ongestraft met het addergif in de mond rond gaat en eigenlijk het enige waar een mens op zou kunnen hopen is om zo snel mogelijk van deze wereld te worden verlost en door Jezus opgenomen te worden. Het is die wereld vol argwaan die wij bijvoorbeeld ook uit de psalmen kennen. Maar is het dan zo dat Ruth die wereld niet kent? Wat lezen wij hier in de weken tussen Pasen en Pinksteren? Een streekroman? Dromen wij weg en dromen wij misschien wel weg van bij uitstek een boze wereld waarin inderdaad de duivel rondgaat en de boze lachend en ongestraft rondgaat door een wereld te betreden die eigenlijk alleen maar bewoond lijkt te worden door goede mensen? En de zon schijnt ook nog eens een keertje altijd. De lucht is strakblauw. De koren rijp en geel. Alsof wij van een oorlog niet weten.

Heeft Israël zich in zijn reisbundel voor onderweg inderdaad een tussendoortje, een niemendalletje gegund? Een boekje om bij weg te dromen? Zoals wij in onze koffer natuurlijk en plichtsgetrouw de nieuwste Arnon Grunberg stoppen maar op vakantie toch als eerste iets van John le Carré gaan lezen? Ik sluit het allemaal niet uit. En laten we vooral vasthouden dat het boek Ruth inderdaad een boekje is om bij weg te dromen.

Want wie droomt, droomt inderdaad weg. Maar hij droomt toch vooral van een andere werkelijkheid. Een werkelijkheid die komen zal, kome wat komt. Ik zei er een vorige keer al wat van, toen we begonnen met de lezing van het boekje Ruth: laten we dit boek vooral niet historisch opvatten. Het is eigenlijk al in zijn tijd van ontstaan geen boekje van ooit en lang geleden maar een boek van nu en actueel. De schrijver leeft zelf in een geheel andere werkelijkheid waarin Betlehem helemaal geen gemoedelijk dorp is, omgeven door goudgele graanvelden en waarin iedereen, iedereen kent en gelijk het graan, ook een hart van goud heeft. Of het de werkelijkheid van Bach is valt nog te bezien. Het is in ieder geval een werkelijkheid waarin, zoals de schrijver zijn boek situeert aan het einde van het boek Richteren, 'er geen koning was in die dagen. En een ieder deed wat goed was in eigen oog'. De willekeur, de grilligheid van de dag regeert. Als ik er dan toch iets historisch van zou moeten zeggen, dan lijkt mij op grond van het taalgebruik en het feit dat de schrijver niet alle wets- en plattelandsgebruiken meer paraat heeft, dat het boek gesitueerd moet worden rondom de terugkeer van Israël uit haar Babylonische ballingschap. Dat maakt het in die zin interessant omdat bij uitstek in die tijd sterke nationalistische tendensen begonnen te ontstaan. Het is de tijd van de hardvochtige staatsrechtelijke en priesterlijke boeken Ezra en Nehemia waarin onomwonden bepleit wordt voor de terugkeer naar de zuiverheid in natie en religie. Het uitverkoren volk moet van alle vreemde smetten vrij gemaakt worden. Want dat, die vermenging, zelfs al zou het maar gaan om homeopathische verdunning, heeft alle decadentie, verval der zeden en uiteindelijk ook de ballingschap veroorzaakt. Het volk wordt opgeroepen de vreemde vrouwen uit vreemde volkeren, waarmee zij inmiddels getrouwd zijn weg te sturen. En met noodzakelijk geweld - heel vervelend natuurlijk, maar

het doel heiligt de middelen - wordt dat geëffectueerd. Het volk rilt - zo staat geschreven - van kou en verdriet. Maar zachte heelmeeesters maken nu eenmaal stinkende wonden en wat moet, dat moet.

Dit idyllische boekje Ruth, vol zonneschijn en graan en spannende avonturen, is dus, onder de dekmantel van een bucolisch sprookje, een zacht maar toch dwingend protest tegen een verkeerde wereld.

Tegenover de machthebbers - en ik kan ook niet helemaal verhelen dat dat eerst en vooral mannen zijn - houdt dit boek waarin bij uitstek vrouwen de leiding nemen, houdt dit boek vol dat het wel eens bij uitstek vreemdelingen kunnen zijn - vrouwen niet van hier - door wie en door de beslissingen, de initiatieven, die zij nemen, het verhaal van God en mens verder gaat en voortgang heeft. In een giftige wereld waarin bij uitstek vrouwen en vreemdelingen het slachtoffer worden van die altijd weer de kop opstekende tendens tot zuiverheid en zuivering, vormt het boek Ruth het tegenverhaal. Een verhaal dat hoofdzakelijk bewoond wordt door vrouwen en vreemdelingen en die eigenlijk in één persoon: Ruth.

In dit perspectief valt op hoezeer in ons verhaal van vandaag wordt benadrukt dat Ruth een Moabitische is. Hiermee wordt benadrukt dat het land, het dorp Betlehem waarin zij terecht is gekomen, haar vreemd is. Maar ze heeft één fundamentele keuze gemaakt die haar op hetzelfde niveau zal brengen als ooit aartsvader Abraham. Ook zij heeft besloten om het te wagen in een onbekend land. Om te breken met haar verleden, haar afkomst, haar goden, haar vaderland en te vertrouwen op slechts een vermoeden van de sporen van een haar nog onbekende God. Zij, Ruth, een Moabitische, beweegt zich dus op diezelfde lijn als die van de aartsvaders! Zij is een vrouwelijke pendant van Abraham!

Zoals het uiteindelijk ook geen verwondering moet wekken - spoiler alert, maar het verhaal blijft mooi genoeg om verder verteld te worden - dat zij de aartsmoeder wordt van niemand minder dan koning David! Als er eindelijk weer een koning in het land is en gedaan wordt wat goed is in de ogen van God!

Een literatuurwetenschapper stelde naar aanleiding van het boek Ruth vast dat er maar eigenlijk twee archetypische verhalen zijn in de Westerse cultuur: het verhaal van Abraham van de definitieve breuk met het verleden en het land wat achter je ligt en het verhaal van Odysseus, het verhaal van de terugkeer. Het verhaal eindelijk weer thuis te zijn. Het boek Ruth lijkt beide verhalen te combineren: Noomi komt thuis in Betlehem. Maar in haar kielzog trekt een andere vrouw mee, een vreemdeling. En zo is eigenlijk alles anders. Wat ooit vertrouwd is en was moeten zij zichzelf weer helemaal eigen maken. Zelfs in letterlijke zin. Want er zijn oude wetten en oude afspraken. Maar die gelden even niet voor hen, in hun nieuwe en unieke situatie. De oude samenleving had niet meer wezenlijk met hun terugkeer, in deze samenstelling gerekend. Zij moeten zich een nieuw bestaan toeëigenen. En hoe doe je dat, als je geen rechten hebt? Als je vrouw bent? Als je naam is weggelakt en je in geen enkel dossier meer past? Je kunt even in een tent op het AZC bivakkeren, maar voor hoe lang?

De vrome, laat ons zeggen Bachiaanse oplossing zou zijn - om toch een beetje in het beeld van het boek Ruth te blijven - zou zijn om Gods water over Gods akker te laten lopen. Maar je kunt eigenlijk amper menen dat deze vrouwen dat doen. Er is weinig, eigenlijk helemaal niets passiefs aan hen. Als er al sprake is van een lot, dan nemen zij dat in ieder geval helemaal in eigen hand. Iemand vroeg zich bij het meelezen afgelopen

week af of Ruth nou echt niet had geweten dat de akker waarop zij aren ging lezen van deze machtige familierelatie Boaz was? Het staat er allemaal niet maar precies in deze overzichtelijkheid waarin de schrijver het gemoedelijke dorpje Betlehem tekent is het haast onmogelijk dat Noömi Ruth niet van deze Boaz verteld zou hebben. Toeval speelt een grote rol. Toevallig, zo staat geschreven, bevindt Ruth zich op het veld van Boaz. Maar ach, het kan geen kwaad om het toeval ook af en toe een handje te helpen.

We spreken niet graag over toeval. 'Het moest zo zijn', zeggen we dan. Ooit - en zeker in de tijd van Bach - zeiden we graag en veel dat het allemaal in de handen van God lag. Dat het eigenlijk allemaal al vast lag. Daar zijn we, dacht ik, al lang en breed aan voorbij. Maar op een vreemde manier is het vandaag weer helemaal terug. Niets is meer toevallig. Alles heeft een diepere zin en een bedoeling. Het wil je wat zeggen. Het wil je wat leren. Alles in het leven heeft diepere verbanden, wijze levenslessen. Het is alleen jammer dat er van die rationele mensen zijn, niet toevallig vaak verzameld in een overheid of main stream media die al die verbanden ontkennen onder het mom van hoegenaamde wetenschap. Maar wij weten natuurlijk echt hoe het zit, met 5G, vaccins, kankerverwekkende zonnebrand of wat Soros, de Bilderberggroep of andere, boven ons gestelden nu weer met ons voor hebben. Ooit schreef Karl Marx dat alles in de geschiedenis zich twee keer aan ons voordoet: de eerste keer als tragedie en de volgende keer als klucht en daar lijkt hij helemaal gelijk in te hebben: wat ooit een steile voorzienigheidsleer was in de tijd van Bach, is vandaag weer helemaal terug. Dansleraren blijken de profeten, en bakfietsmoeders in yogabroeken de volgelingen.

Maar wie het toeval uitschakelt, schakelt ook uit wat je toe valt. Wat je kansen zijn. Wat jouw aandeel is in een betere wereld en waar God en zijn engelen in de hemel met ingehouden adem op wachten. Het boek Ruth leert ons dat er zo in de geschiedenis van God en de mensen van die momenten zijn waarin het er ook echt op aankomt, wat de mensen gaan doen? Of zij hun aandeel nemen in het verbond met God? Er zit in Ruth, en op de achtergrond, bij Noomi, iets enorm voortvarends. Eigenlijk laten zij het niet eens meer aan het toeval over, zou je kunnen zeggen. Maar in ieder geval verwerven zij zich, met hard werken, nadenken, strategisch handelen, en noem maar op, een plaats in die verbondsgeschiedenis tussen God en de mensen. En ik denk maar steeds dat JHWH daarop zit te wachten. Dat Hij die daarboven zit, geprezen zij zijn Naam, lacht! Hij ziet iets van liefde, trouw tussen mensen. Vasthoudendheid ook aan wat zij aan recht en rechtvaardigheid van deze God hebben leren verstaan. En zij zullen dat krijgen ook!

Afgelopen week was ik aanwezig bij een interview met de Nobelprijswinnaar voor de vrede Nadia Murad. Ik zag een jonge vrouw, van Jezidische afkomst, van dezelfde leeftijd als mijn oudste dochter. Vredig leefde zij temidden van haar grote familie in Irak. Haar grootste droom was om te zijner tijd de beautysalon van haar moeder over te nemen en lang en gelukkig te blijven leven in het dorp waarin zij iedereen kende en wist dat in de salon van haar moeder, vrouwen vrouwen kunnen zijn. Totdat ISIS kwam en alles anders werd. Haar verhaal is gruwelijk en tegelijkertijd ontroerend en enorm bemoedigend. Zelf slachtoffer van seksueel geweld, wist zij aan haar slavernij te ontkomen en zet zich nu in voor vrouwen wereldwijd met diverse, indrukwekkende projecten. Zij ontmoet de groten der aarde en hoort

daar, met haar Nobelprijs voor de vrede, inmiddels zelf bij. Zij was hiertoe niet voorbestemd. Het stond niet in haar sterren geschreven en God, zo mag ik hopen, wilde dit ook al niet. Het overkwam haar. Het was een gruwelijk toeval. Het ontroerde mij toen zij zei dat haar perspectief en droom inderdaad die beautysalon van haar moeder was geweest. Maar nu dat dus niet meer ging en ook nooit meer zal gebeuren, opende zich dit perspectief. Vrolijk grinnikend en dan toch ook weer helemaal de jonge vrouw van begin dertig, merkte zij op toen er een ronkend filmpje voorbij ging met alle projecten die haar stichting ondernam: 'Goh, toch helemaal niet slecht voor zo'n jonge organisatie!'

Het is waar dat de wereld giftig is. Zo nu en dan en vaak onverwacht, worden wij daar weer mee geconfronteerd. Natuurlijk kun je hopen van deze wereld zo snel mogelijk verlost te worden. Het is ook mogelijk om op te staan. Aan het werk te gaan. Een meisje te worden dat indruk maakt omdat ze maar weinig thuis zit. En dan te ontdekken dat je in een groter verband bent opgenomen. Dat bondgenootschap tussen God en de mensen. Waarin de liefde wint en het goede baan zal breken. Waarin de droom werkelijkheid zal worden.

Amen.